

Näytteitä nimien venäläistytymisestä Etelä-Aunuksessa.

Toukomielle kirj. N. Ruotsi.

Kansak. opettaja
N. Ruotsi.

Kun nyt ensi vuotena vietetään täällä Suomessa Kalevalan 100-vuotisjuhlaa ja kun sen johdosta aiotaan ryhtyä oikein suurrynnäkköön vierasperäisten sukunimien muuttamiseksi suomalais-kansalliseksi, niin lienee paikallaan tässä lehdessä kosketella sitä seikkaa, miten alkuperäiset, selvästi karjalaiset nimet ovat rajan tuolla puolen saaneet aikojen kuluessa aivan epäkansallisen, venäläisen muodon. Tätähän muuten ei tarvinnep kovin ihmeelläkään, sillä se on tapahtunut olosuhteiden pakosta kautta vuosisatojen kaikkialla, missä vain venäläinen vaikutus on ollut havaittavissa sille vierasheimosten kansojen keskuudessa sekä varhaisempina että myöhemminä historiallisina aikoina. Tiedetäänhän m. m., että aivan Sisä-Venäjällä on käytännössä melkoinen määrä suomalaisperäisiä paikannimiä, jotka ovat vain muunnetut venäläisen ääntämistavan mukaisiksi. Sellaisia ovat esim. joet Volga, jonka on selitetty johtuneen suomalaisesta sanasta valkea, Okà (Volgan sivuhaara) = suom. joki, Mstà = musta j. n. Onpa itse Venäjänkin entinen nimitys Rossija eräiden historioitsijoiden (esim. venäläisen Platonovin) ja kielentutkijain todistusten mukaan johtunut suomalaisesta sanasta ruotsi, puhumattaakaan siitä runsaasta suomalaisesta paikannimistöä, joka on selvästi havaittavissa vanhan Perman ja n.s. Savolotshin alueella kaukana nykyisen Vienan ja Aunuksen itäpuolella (Kts. esim. kirjailija Iivo Härkösen esitystä »Vanha Perma ja Savolotshi» tai hänen kirjoitustaan »Muinaisen Karjalan itäinen ääri» Karjalan Kirjan uudessa painoksessa.)

Tällä kertaa rajoitumme kuitenkin vain lyhyesti mainitsemaan muutamia esimerkkejä karjalais-suomalaisten sekä paikannimien väännöksistä venäläiseen malliin sieltä täältä Etelä-Aunuksessa. Ensinnäkin itse selvä suomalainen Aunus (karjalaksi Anus) = Aumojen maa, jolla rajan sillä puolen tarkoitetaan etupäässä Aunuksen kaupungin ja sen ympärillä olevia lähitäjiä — Aunuksen viljavaa lakeutta, joka ulottuu noin 30 virstan läpimitalla — on venäjäksi Olonets, joka mahdollisesti voi olla jonkunlainen muunnos Aunus-sanasta, mutta voi johtua ehkä muus-

takin alkujuuresta. Sen sijaan lähitäjien nimet ovat pysyneet jokseenkän alkuperäisinä, paitsi luonteenomaisia venäläisiä loppupäätteitä. Niinpä Vitele (karjalaksi Videl) on venäjäksi Vidlitsa, Riipushkala = Riipushkalitsi, Nékkula = Nékkulitsi, Tulemajärvi = Tulmozero, Vieljärvi = Vedlozero, Kotkatjärvi = Kotkozero, ja niin kaikki muutkin järvet on venäjäksi muutettu ozeroiksi, vaikkapa niiden lisänimitys olisi säilynytkin.

Kylien nimityksissä, paitsi äsken mainittuja ozero-muunnoksia, voimme tuoda esille muutamia tyypillisimpiä. Niinpä monet näistä ovat saaneet venäläisen päätteen -litsi tai -litsa, esim. Immala = Immalitsi, Jyrgilä (karjalaksi Jyrgil) = Jurgilitsi, Kormilisto = Kormilitsi, Kuun'oilu = Kuunilitsa, Maan'oilu = Manilitsa, Pattshoila = Pattshelitsi, Sudala = Sudalitsi, Tattshal = Tattshalitsa, Tshimil = Tshimilitsa, Vongal = Vongalitsa j. n. e. Vähemmän muunnettuja ovat -selkä-päätteiset nimet, kuten Panniselgy = Pannisel'elga, Rajaselgy = Rajas'elga, Seppyselgy = Seppisel'elga y. m. ellei niiden alkuosa ole kokonaan käännetty venäjäksi, kuten esim. Jokiselgy = Retshnajasel'elga, Pätshinselgy = Petshnajasel'elga j. n. e. Ovatpa muutamat nimet aivan kirjaimellisesti käännettyt täysin venäläiseen asuun, kuten esim. Karjasen (Karjalan-) kylä = Korel'skoe, Karpanmägi = Karpina-gorà, Kivi-oja = Kàmenny-rutshei, Koivuvaara = Berjozova-gorà, Randukylä = Berezhnaja, Suurimägi = Bol'shaja-gorà, Sepänmägi = Kuznetshnaja-gora, Yllönen = Verhovje j. n. e. Monet kylännimet, jotka karjalankielessä ovat niemi-päätteisiä, ovat saaneet venäl. navalok-päätteen: Anninniemi = Annin-navolok, Kazhinniemi = Kazh-navolok, Kotshoiniemi = Kotshak-navolok, y. m. Samansuuntaisiin nimiin (joissa vain loppuosa on käännetty venäjäksi) kuuluvat myöskin nimet sel-laiset kuin Kukshumägi = Kukshe-gorà, Saarikoski = Sàriporog, Varloi = Varlojev-les (metsä). Erikoisen ryhmän muodostavat taas nimet, joissa on muutettu vain ääntämistapaa venäläiseen malliin, muttei silti hävitetty nimen alkuperäistä, karjalaista juurta. Sellaisia ovat esim.: Kanabro = Kanabra, Kin'alahti = Kine-lahti, Kinnermägi = Kinerma, Korbala (Korpela) = Gorbala, Kərbälä = Kjarbala, Kondu (Syvärin- ja Raja-Kondu) = Kondushi, Kuittine = Kuit'ezha, Lehmoilu = Legmoi, Pallahti = Pallahta, Pul'tshoi = Pul'tshoila, Saarimägi = Sarmjagi, Sändämä = Sjan-deba (entinen Santamäen luostari), Tuulos = Tuuloksa, Yllöine = Ulvany. Mainittakoon myöskin sellaiset sel-

vät karjalaiset nimet kuin Kindahankylä, Tahtahankylä, Kangahankylä, Pirdoilu, Oinahankylä, joihin kaikkiin on liitetty päätteeksi puhtaasti venäläisille kylille luonteenomainen sovo-pääte. Niinpä edellämaitut kylät ovat saaneet venäläisessä kielenkäytössä seuraavan alun: Kindasovo, Tahtasovo, Kangasovo, Pirdosovo ja Oinasovo. Vain aniharvat karjalaisista kylännimistä ovat säilyttäneet venäjänkielisessä käytännössä nimensä muuttumattomana; sellaisia ovat esim. Nurmoila, Unoila, Pimpula sekä ehkä joku muukin.

Jos sitten siirrymme sukunimiin, niin huomaamme, miten tälläkin alalla ovat kaikki karjalaiset nimet saaneet venäläiset päätteet. Niinpä paitsi tavallisia Ivanoff'eja ja Petroff'eja, jotka vastaavat ruotsalaisia Johanssoneja ja Petterssonneja, ovat kaikki muutkin nimet saaneet joko ff- tai in-päätteen. Seuraavassa muutama esimerkki: Atoi = Attojeff, Berta = Bertoff, Dudu = Dudujeff, Gaurushku = Gavriloff, Haidukku = Gaidukoff, Hamanen = Gamojeff, Heroi = Gerojeff, Hyybie = Gybijeffer, Jarkku = Jarkujeff, Kuttu = Kuttujeff, Lari = Larionoff, Markkinen = Markoff, Melku = Melkujeff, Mokki = Mokejeff, Rodi = Rodionoff, Tjerka = Terentjeff, Tsherti = Tshertijeffer, Tshettshu = Tshettshujeffer, Tshilkai = Tshilkojeffer, Tshilli = Tshillijeffer, Tshirkai = Tshirkojeffer, Tshubri = Tshubrijeffer, Vinni = Vinnijeffer, Virsshi = Virshijeffer, Värtshi = Värtshijeffer ja vieläpä sellainenkin kuin Maido, josta venäläiset tekivät »täysinkäännetyn» Molokoffin, josta alkunimestä myöskin Molosofkin-nimi johtunee.

Toisen in-päätteisen ryhmän nimistä mainittakoon esim. seuraavat: Holopainen = Holopänin, Lushke = Lushkin, Pernanen = Pernänin, Prilukku = Prilukin,

Shämäkky = Shemäkin, Suksi = Suksin, Tshurki (Pölkky) = Tshurkin, Tuhku = Tuhkin.

Ylläolevat nimet, joiden omistajat ovat kaikki tämän kirjoittajalle tuttuja, ovat, kuten sanottu, vain vähäinen kokoelma tyypillisimmistä nimenväännöksistä, josta kautta linjan on tuhansia. Vieläpä puhtaasti venäläisilläkin alueilla, kuten esim. Vaazhenin ja Mätysovan kunnissa (Syvärin varrella) tavataan melkoinen määrä suomalaisperäisiä paikannimiä, mutta niiden selvitys ei kuulu tämän kirjoituksen puitteisiin, vaan viittaamme siinä suhteessa edellämainittuun Iivo Härkösen tutkielmaan: »Vanha Perma ja Savolotshi». Tässä riittänee vain mainita, että alkuperäiset Karjalan heimon juuret ulottuivat muinaisuudessa kauas nykyisten rajojen (Äänisen ja Syvärin) ulkopuolelle, ollen suomalaisheimoisten kansojen vaikutus venäläisiinkin ollut melkoinen. Niinpä tunnett uvenäläinen historioitsija Klutshevskij on väittänyt, että koko n. s. suurvenäläinen heimo (»velikorusskoje pljemä») on muodostunut slaavilaisten ja suomalaisten sekoituksesta, vaikkapa edellämainittu aines olisikin tällöin ollut määräävä. Ovatpa Klutshevskin mukaan slaavilaiset asettaneet omat epäjumalansakin suomalaisten jumalien rinnalle. Että suomensukuisia kansoja on asunut aina Keski-Venäjällä saakka, todistaneen vuorostaan sekin, että aivan viime vuosina mainittiin sanomalehdissä löydetyin Moskovan lähellä kokonaisen suomalaiskylän rauniot. Ja ovathan n. s. varjagit (joita sanottiin myöskin rosseiksi — johtuen tämä suomalaisesta nimestä ruotsi) retkeilleet ja ehkäpä pysyvästikin asuneet aina Kijevin seuduilla Dnjeprin varrella asti. Ihmekös silloin, jos heidän vaikutuksensa ei ole mennyt jälkeä jättämättä.

Karjalan hengenviljelijäin vanhaa polvea manan majoille.

Itkijänainen Iro Arhipoff.

Marraskuun 9 p:nä kuoli Ilomantsissa vanha karjalainen itkuvirsien laulaja Iro (Irinja) Arhipoff. Hän oli kotoisin rajan toiselta puolelta, Porajärven Klysinvaarasta, ja oli tullut maanpakolaisena Suomeen muiden karjalaispakolaisten kera. Hän oli erittäin taitava itkuvirsien esittäjä, joita hän, parhaiten äänellätäkijäin tapaan, miellyttävällä tavalla itsekin muodosteli erinäisiin tilaisuuksiin. Hänet huomattiin

tiin kesällä 1927, jolloin hänen virsiään laulatettiin ja kirjoitettiin muistiin. Sen jälkeen hänet tuotiin esiintymään Helsingin laulujuhille 1931, ja esiintyi hän sittemmin samana kesänä Karjalan Sivistysseuran runolaulajapatsaan paljastamisjuhlassa Ilomantsissa. Taitonsa vuoksi sai hän ensinmainitusta vuodesta alkaen pienen valtioneeläkkeen. Hänet haudattiin marrask. 16 p:nä Ilomantsin kr.-kat. hautausmaalle.

Syksyn aikana kuoli Suistamolla vanhan runolaulun muistelija Feodor Vuorinen. Vanhoilla päivillään lähti hän kotikylästänsä Sarasta pienille laulunesitysmatkoille ympäristöseutuihin, naapurikylässään Koitossa vielä elävän toisen runon muistelijan ja kanteleensoittajan Timo Lipitsän kera.

— *Kr.-kat. kirkollishallitus* Sortavalassa on ilmoittanut, että kunsen toimialoilla ei ole haittaa voimassaolevasta kalenterijärjestelmästä, ei se kannata suunnitteilla olevaa kalenteri uudistusta.